

KÉPZŐMŰVÉSZET

POSZTUMUSZ: MATIJA VUKOVIĆ

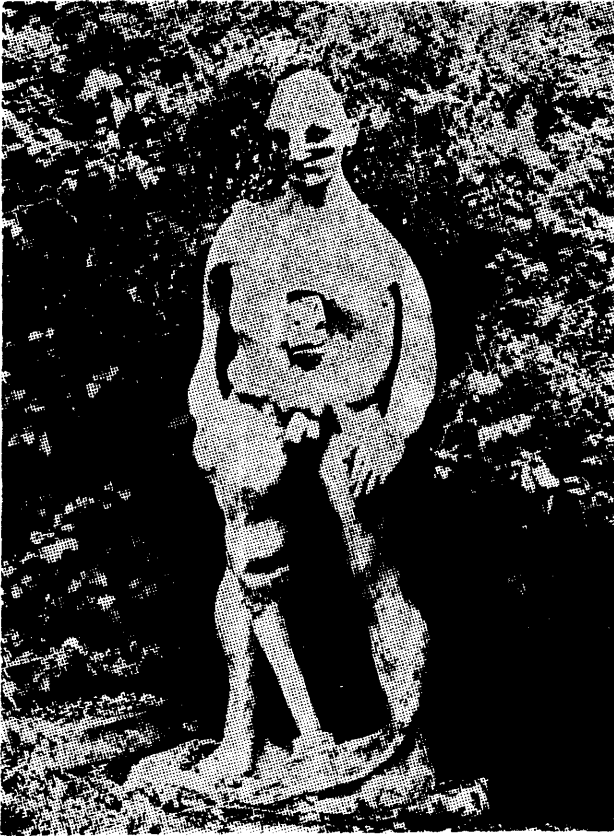
Matija Vuković vajdasági származású, élete javát Belgrádban töltő szobrász posztumusz kiállítását láthattuk nemrégben az újvidéki Rajko Mamuzić Képtárban. Ismerősek ezek a szobrok, hiszen nemegyszer találkoztunk már velük Vajdaság-szerte megrendezett kiállításain és az itteni művésztelepeken, amelyekre mindig szívesen jött.

Valamikor Meštrović szobrain nevelkedett, a Miloš Obilićról készült szobrát és a Kraljević Marko lováról, a Šaracról alkotottat emlegette, mint tanítója legkiválóbb műveit. Különösen az utóbbi érdekelte a falusi gyerekeket, aki hozzá volt szokva, hogy a kocsi bakjáról nézze az erős muralovak tomporát. Nem csoda, hogy fiatalkori munkáin mindenütt ott a dinamikus mozdulat, a mindig pattanásig feszült izmok és idegek. Jellegetes a Bika című szobra: tele erővel, szinonimájaként a romboló feltartóztathatatatlanságnak. Valami belső erőt lehel szobraiba, s ez az erő még torzión is megmutatkozik.

A háború után Matija Vuković is az újjáépítés szolgálatába áll művészetével: Sebesült című szobra lesz az, amely ha témájában még nem is, de megmunkálásában enyhíti az eddig kissé megmerevedett vonalakat, és amely visszavezeti majd arra az útra, amelyen azelőtt is járt. Az emberek megmintázásához tér vissza, sikeresen, mondjuk ki azonnal. 1953-ban készült Ász című szobra saját győzelmének áldozata, valójában humanista üzenet a világnak, mint ahogy az a két évvel később készült, az Anya halott gyermekével című is.

Matija Vuković művészi fejlődésére hatással voltak a vajdasági művésztelepek is. 1957-ben például Topolyán látjuk, ahol Aleksa Čelebonović művészettörténész Hitelesség a képzőművészetben címmel tart előadást az odasereglett képzőművészeknek. Egészen 1964-ig szobrászunk rendszeresen megjelenik a művészkolóniákon, s itt készülnek vázlatai a Fogoly (1957), A bika (1959) és A hattyú halála (1961) című szobraihoz. A kivitelezésre Topolyán természetesen nem sok esélye volt, hiszen gipszen és agyagon kívül más anyagot nemigen tudtak biztosítani számára. De szobrászunk nemcsak. Topolyára járt szívesen, hanem Écskára is, Zentán pedig négy alkalommal is megfordult.

Nem nehéz kitalálni, miért kedvelte ezeket a művésztelepeket: hasonlóan gondolkozó, a művészetről azonos nézeteket valló művésztársakra lelt, s ez vonzotta elsősorban. Máiig emlékezetes maradt számunkra a Pannónia-birtokon megrendezett kiállítása, amellyel a szobrász a szkopjei földrengés áldozatai előtt rótt le kegyeletét 1963-ban. Mert őt a tragédiák mindig rettenetesen megviselték, és hatottak rá. Ezt szobrai mindennél jobban bizonyítják.

Bányász, 1962

Elég korán visszavonult belgrádi műtermébe, ahol magányosan élt még mintegy két évtizedig. Ekkor a téma már nem rúlságosan foglalkoztatta, inkább a mű emotív jellegére ügyelt. 1980-ban készítette el *Minotaurus* című gyermekijesztető, embertestű és bikafejű szörnyét. Sem ez a munkája sem az ugyancsak a nyolcvanas években keletkezett *Orrszarvúja* nem volt ott az újvidéki kiállításon. Nem tudjuk, miért. Viszont fontos lett volna látni, hogy életének utolsó éveiben hogyan viszonyult a művészetéhez. Felmérni valójában ő már tudta azt, amit a múlt évi velencei biennálén végre nyíltan ki is mondtak: szükség van az autentikus művészet értékeinek felülvizsgálására.

Matija Vuković ugyanis abba fáradt bele, hogy hagyományos eszközökkel dolgozva, távol tartva magát a modern művészetet majmolóktól

Emlékműterv, 1968

és a kísérletezőktől, nemegyszer konzervatívnak nevezték. Hagyományos szobrászat volt az övé, de magas szintű, kifejező, amelynek megvannak a maga felismerhető jegyei. Ember és világ kapcsolatát kereste mindig. És meg is találta. Az újvidéki kiállítás arról győz meg bennünket, hogy szobrászunk a szorongás kifejezését tartotta művészi credójának. A fiatalkori életerőtől duzzadás az évtizedek folyamán a mindenben kételkedésbe hajlott át, mutatván azt is, hogy a forma hogyan alakul át tartalomná.

Ha későn is, az újvidéki kiállítás újból fölhívta a figyelmet erre a feledésbe vesző, kitűnő vajdasági szobrászra.

Bela DURANCI